

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ไปมาก เป็นยุคที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน เร่งรีบ การเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่และวิทยาการต่างๆ ซึ่งมีทั้งสิ่งที่ดีขึ้น และบางส่วนส่งผลให้สังคมขาดสันติสุข ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทั่วไปการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของนานาประเทศ มีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศจึงมิได้ขึ้นอยู่กับระบบทุนหรือทรัพยากรอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ

การพัฒนาการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ ดังที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 อันเป็นกฎหมายหลักของประเทศ กำหนดเป็นประเด็นสำคัญอย่างชัดเจน และการกำหนดให้มีการร่างกฎหมายพิเศษเฉพาะทางการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เตรียมคนและสังคมให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาการศึกษาได้นั้นต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหาร โรงเรียน มีความสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กร ผู้บริหาร โรงเรียนต้องมีเทคนิควิธีการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพในอันที่จะจัดกลุ่มคนในองค์กรให้มีความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

โรงเรียนเป็นองค์การระดับปฏิบัติการที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพบนพื้นฐานความหลากหลายและแตกต่างกันตามความเหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจาก โรงเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ การบริหารจัดการสถานศึกษาจึงมีผู้ที่ผู้เกี่ยวข้องด้วยหลายระดับผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารงาน โดยรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อาจกล่าวได้ว่า สถานศึกษาที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานของผู้บริหารเป็นสำคัญ

การที่ผู้บริหารจะทำภารกิจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จตามเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ เฉลียว ชาญรักษ์ กล่าวไว้ว่า(Knowledge Management Center : สพท.นนทบุรี เขต 2) ผู้บริหารจะต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง สถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน โดยตั้งเป้าหมายในการทำงานไว้สูง(High Expectation) และพยายามใช้ความรู้ ความสามารถ ยุทธศาสตร์ เทคนิคหรือกระบวนการบริหารจัดการจงใจ โน้มน้าว ให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้โดยคำนึงถึงคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพ โรงเรียนเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม บรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สอดคล้องกับ ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหาร โรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถสูง เพราะผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรมตลอดจนมีจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดและบริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ การกำหนดสมรรถนะของผู้บริหาร และตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนดให้มีการประเมินสมรรถนะหลัก (Core Competencies) และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competencies) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัย

สำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งตรงกับ ชาตรี โปธิกุล (2552, หน้า 4) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของชาติโดยเฉพาะ การบริหารจัดการศึกษาภายในโรงเรียนของตน แต่มีไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้เหมือนกันทุกคน การบริหารจัดการสถานศึกษาใช้วิธีการบริหารจัดการที่หลากหลาย ที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพของสถานศึกษาจะมีความคล่องตัว สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อเหตุการณ์ผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข การบริหารจัดการ การศึกษาในปัจจุบันเป็นการดำเนินการที่ประกอบด้วย การวางแผนการจัดรูปงานและกำลังคน การจูงใจและการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารเป็นตัวละครสำคัญจึงสมควรมีสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในการที่จะบริหารจัดการ โรงเรียนที่สามารถครอบคลุมภารกิจและบทบาทได้ทั้งหมดในโรงเรียน

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 เพื่อที่จะได้ทราบถึงระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ข้อมูลที่ได้ในการศึกษาค้างนี้จะสะท้อนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงการพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อให้มีสมรรถนะที่ดีในการบริหารจัดการ โรงเรียน หรือผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปอาจนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของประชากร

ประชากร ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 140 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ สมรรถนะตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)

สมรรถนะหลัก

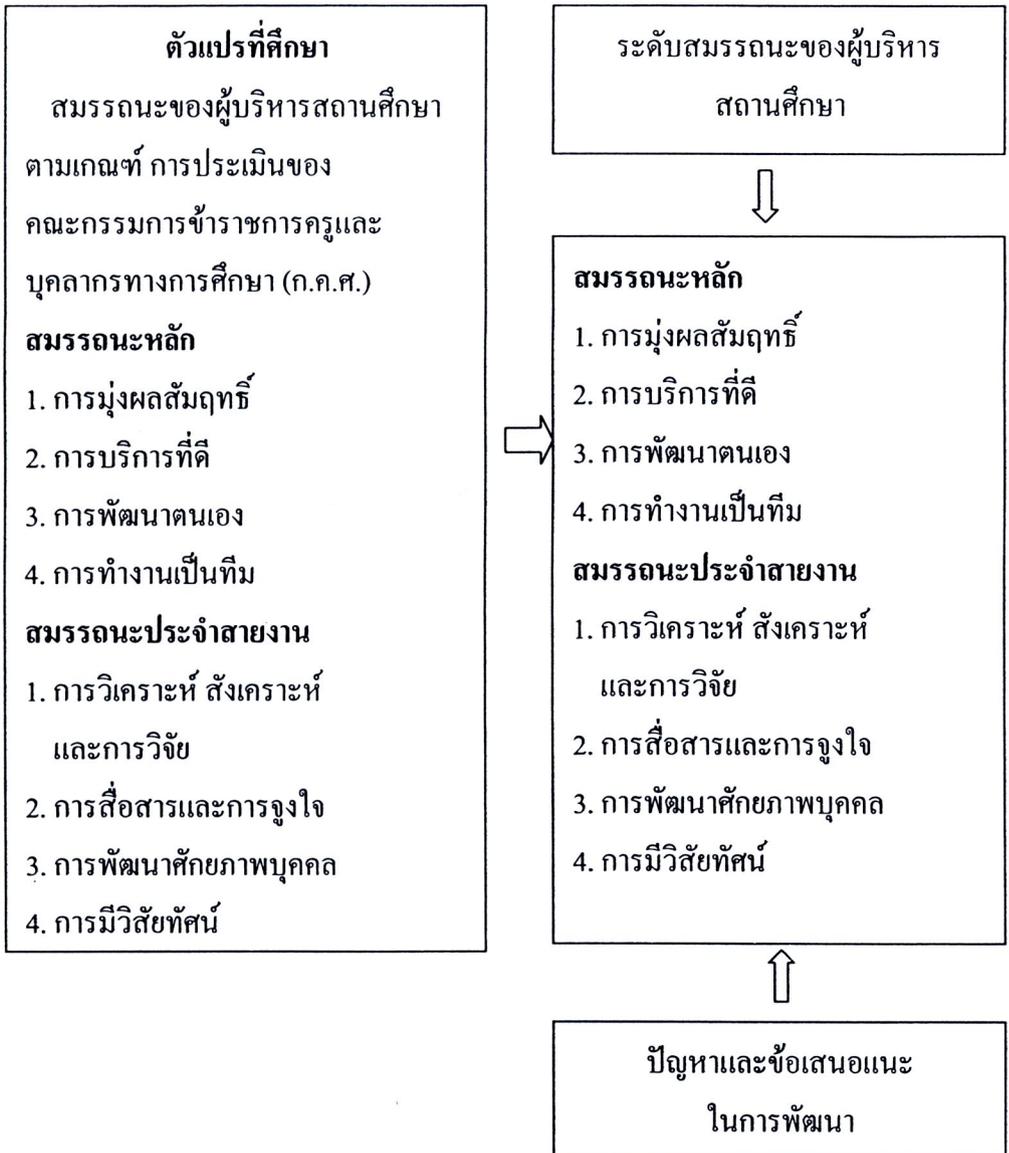
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์
2. การบริการที่ดี
3. การพัฒนาตนเอง
4. การทำงานเป็นทีม

สมรรถนะประจำสายงาน

1. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย
2. การสื่อสารและการจูงใจ
3. การพัฒนาศักยภาพบุคคล
4. การมีวิสัยทัศน์

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ในการดำเนินกิจกรรมบริหารเพื่อให้
การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ประกอบด้วย สมรรถนะ
หลัก 4 ด้าน สมรรถนะประจำสายงาน 4 ด้าน

สมรรถนะหลัก หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารทั่วไปในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. **การมุ่งผลสัมฤทธิ์** หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ
ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2. **การบริการที่ดี** หมายถึง ความตั้งใจในการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

3. **การพัฒนาตนเอง** หมายถึง การศึกษา ค้นคว้า หากความรู้ติดตามองค์ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในวงวิชาการและวิชาชีพ เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

4. **การทำงานเป็นทีม** หมายถึง การให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นหรือ แสดงบทบาทผู้นำ ผู้ตามได้อย่างเหมาะสม

สมรรถนะประจำสายงาน หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. **การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย** หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อยตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดสามารถ รวบรวมสิ่งต่างๆ จัดทำอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน รวมทั้ง สามารถวิเคราะห์ องค์กรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2. **การสื่อสารและการจูงใจ** หมายถึง ความสามารถในการพูด เขียน สื่อสาร ได้ตอบ ในโอกาสและสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจน สามารถชักจูง โน้มน้าวให้ผู้อื่น เห็นด้วย ขอมรับคล้อยตาม เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร

3. **การพัฒนาศักยภาพบุคคล** หมายถึง ความสามารถในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยแก้ปัญหาให้แก่เพื่อนร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนา บุคลากร ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่าง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและ ให้โอกาสผู้ร่วมงานได้พัฒนาในรูปแบบต่างๆ

4. **การมีวิสัยทัศน์** หมายถึง ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ทิศทาง หรือ แนวทาง การพัฒนาองค์กรที่เป็นรูปธรรม เป็นที่ยอมรับ และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ การยอมรับ แนวคิด / วิธีการใหม่ๆ เพื่อการพัฒนางาน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนในอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2554

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนใน โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเสริมงาม เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต2 ที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2554

ประโยชน์ที่ได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้บริหารระดับสูงสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาก็สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะตามสมรรถนะที่กำหนด